

3

Pestprotocol

INHOUD

1.	Inleiding	3
1.1	Doel	3
1.2	Definitie	3
1.3	Vormen van pestgedrag	3
1.4	Kenmerken van het pestende kind	4
1.5	Kenmerken van het gepeste kind	4
2.	Inzicht	5
2.1	Signalen bij het kind dat gepest wordt	5
2.2	Signalen bij het kind dat pest	5
3.	Preventie	6
4.	Optreden	7
4.1	Rol van de leerkracht	7
4.2	Stappenplan	7
4.3	Sancties	8
4.4	Borging	8
Bijlage 1 Tien gedragsregels in de groep		9
Bijlage 2 Voorbeeld anti-pest poster		9
Bijlage 3 Analyse formulier pestgedrag		10
Bijlage 4 Adviezen aan ouders		11

1. Inleiding

Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich op school thuis en veilig voelen. Om dit te bereiken, werken wij actief aan een goede sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen en deel uitmaken van de groep. Zo kunnen zij ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, belangstelling en aandacht is. Een dergelijk pedagogisch klimaat vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen.

Pesten tast het gevoel van veiligheid aan. Helaas komt pesten ook bij ons op school wel eens voor. Binnen de school of tijdens het spelen op het plein doen zich situaties voor die kunnen leiden tot pestgedrag. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aanpakken.

Pestgedrag belemmert de voortgang van het onderwijsleerproces en doet afbreuk aan onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven. Met behulp van dit pestprotocol willen wij inzicht krijgen in het pestgedrag op school, wij willen dit gedrag voorkomen door positief sociaal gedrag te stimuleren, en wij willen gesignaleerd pestgedrag aanpakken. Wij doen dit door de rollen van de pestende leerling, de meeloper en de gepeste leerling bespreekbaar te maken.

1.1 Doel

Wij willen met het pestprotocol een positieve en effectieve bijdrage leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag en bereiken dat:

- Ieder kind voelt zich veilig op school;
- Leerkrachten signaleren en onderkennen pestgedrag in een vroeg stadium;
- Leerlingen beseffen wat de gevolgen van pesten zijn;
- Leerlingen weten dat pestgedrag niet getolereerd wordt.

1.2 Definitie

Pesten is systematisch geweld (psychisch en/of lichamelijk) van een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meer slachtoffers (klasgenoten), die zich gekwetst voelen en buitengesloten voelen en niet (meer) in staat zijn om zichzelf te verdedigen.

1.3 Vormen van pestgedrag

Pesten is bedreigend. Het gebeurt niet zomaar een keer, maar iedere dag weer, soms een jaar of langer achter elkaar. Pesten heeft duidelijk andere kenmerken dan plagen. Plagen gebeurt af en toe, is soms om te lachen en speelt zich af tussen gelijken.

Bij pesten wordt opzettelijk een slachtoffer uitgezocht om de baas over te spelen op een bedreigende manier. De pestkop misbruikt zijn macht: het slachtoffer wordt geslagen (fysiek), uitgescholden (verbaal), vernederd en gekleineerd (mentaal). Vaak is er een groepje kinderen dat meedoet met de pestkop: dit zijn de meelopers.

Naast deze openlijke vormen van pesten komen ook vormen van pesten voor die niet zichtbaar zijn. Bijvoorbeeld als een kind altijd wordt buitengesloten, nooit ergens aan mee mag doen en op geen enkel feestje wordt uitgenodigd (sociaal). Als laatste vorm onderscheiden wij pesterijen als opzettelijk spullen van een ander beschadigen, verstoppen of stelen (materieel).

1.4 Kenmerken van het pestende kind (dader)

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pestkop' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal, imiteert graag agressief gedrag en gebruikt meer geweld;
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij/zij denkt of voelt. Komt uit voor zijn/haar mening;
- Is vrij impulsief;
- Heeft de neiging anderen te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt;
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers;
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn/haar gezag respecteren. Geniet respect uit angst en niet uit waardering;
- Heeft moeite met (opgelegde) regels en grenzen;
- Schat situaties en de gevolgen van eigen gedrag verkeerd in;
- Heeft moeite met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.);
- Lijdt vaak aan een faalangst, uit dit negatief;
- Hoe onveiliger hij/zij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok;
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de andere kinderen;
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

1.5 Kenmerken van het gepeste kind (slachtoffer)

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken, en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik;
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan;
- Is meestal fysiek zwakker;
- Is eerder in zichzelf gekeerd en geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen;
- Is onzeker in sociale contacten en durft niet voor zichzelf op te komen;
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij/zij het verdient om gepest te worden;
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen;
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden;
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: begint te huilen, gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

2. Inzicht

De inspectie heeft het bevragen van leerlingen verplicht gesteld. Dit gebeurt onder andere met de leerlingenenquête. De eerste uitkomsten laten zien dat leerlingen zich veilig voelen op school en dat zij de regels kennen. Ongeveer een zesde van de leerlingen heeft aangegeven wel eens gepest te worden.

Pestgedrag wordt niet gemakkelijk (mondeling) toegegeven. Niet door de pester, maar ook niet door het gepeste kind. Leerkrachten zullen vaak door observatie bepaalde signalen opvangen. Door het observeren van kinderen in verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen. De Sociale Competentie Observatielijst (SCOL) is een leerlingvolgsysteem voor sociale competentie. De test gaat uit van observaties van de leerkracht en kan worden gebruikt om pesten te signaleren.

2.1 Signalen bij het kind dat gepest wordt

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Als het kind geen verklaring heeft voor de signalen, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand;
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien;
- In sommige gevallen is het onhandelbaar en agressief;
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats. Er komen geen vriendjes thuis spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen of op feestjes;
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider;
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over;
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter;
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het kind komt laat op school en is als eerste weer weg. Zoekt excuses om niet naar school te hoeven.

2.2 Signalen bij het kind dat pest

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd;
- Zijn vriendjes zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructies van de pestkop;
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn;
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de (on)bekwaamheid van anderen;
- Het kind verdraagt geen kritiek;
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film;
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn;
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens;
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek;
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgbaar en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Preventie

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. Wij zorgen voor een goed pedagogisch klimaat in de school en in de groepen. De leerkrachten werken bewust aan een positieve groepsvorming, waarin de leerlingen respect en begrip voor elkaar hebben. De leerkracht is alert op non-verbale en verbale uitlatingen die de sfeer negatief beïnvloeden en grijpt daarop in.
2. Het thema pesten wordt in alle groepen aan het begin van het schooljaar behandeld. In de loop van het jaar komt het onderwerp regelmatig terug. Dit kan in de vorm van kringgesprekken, rollenspelen, voorleesboeken, etc. na iedere vakantie is er aandacht voor de gedragsregels in de groep. De anti-pest regels hangen duidelijk zichtbaar in de school en in het lokaal.
3. Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht bij pestgedrag niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroepen brengen we dat de kinderen al bij: Als je wordt gepest of als je ruzie hebt en je komt er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen.
4. Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook een verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.
5. Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd en op deze wijze beloond. Probleemgedrag wordt met de leerlingen besproken.
6. De leerkrachten hebben kennis van en inzicht in alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en aanpakken van pestgedrag. Zij hebben hiervoor een training gevolgd.
7. Bij problemen met pesten zullen de directie en de leerkrachten hun verantwoordelijkheid (moeten) nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. School en gezin halen voordeel uit een goede communicatie. Dit neemt niet weg dat ieder partij moet waken over haar eigen grenzen. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school. Tijdens algemene informatieavonden wordt aan ouders verteld hoe met pesten wordt omgegaan.
8. Het voorbeeld van leerkrachten (en thuis ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waarin duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.
9. Op de speelplaats wordt actief gesurveilleerd; dat betekent in ieder geval dat de surveillant op tijd aanwezig is, daadwerkelijk ingrijpt en de gebeurtenis doorgeeft aan de groepsleerkracht.
10. De aanpak van ruzies en pestgedrag is in stappen uitgewerkt.

4. Optreden

4.1 Rol van de leerkracht

Leerkrachten hebben een sleutelrol in de aanpak van het pesten. Zij zijn de eerst verantwoordelijken voor de aanpak op school en een goede sfeer in de klas. Van leraren wordt verwacht dat zij vroegtijdig signaleren en effectief bestrijden en dat zij signalen van ouders serieus nemen. Het is de bedoeling dat de leerkracht het pesten zichtbaar maakt voor zichzelf.

Bij vermoedens van (onderhuids) pesten wordt de niet-confronterende methode toegepast. De leerkracht praat met collega's over zijn/haar vermoedens. In de groep worden activiteiten ondernomen die gericht zijn op de pestproblematiek in het algemeen, zodat het voor de kinderen veiliger is om er over te praten en het probleem eventueel op die manier boven tafel komt. Dit kan bijvoorbeeld naar aanleiding van een krantenartikel, een tv-uitzending, of met een pest project. De leerkracht kan er ook voor kiezen een sociogram of pesttest af te nemen.

Bij signalering van pesten wordt de confronterende methode toegepast. De leerkracht probeert zich te krijgen op de oorzaak, de omvang van het pestgedrag en de mogelijke gevolgen voor het slachtoffer en zet daarvoor het stappenplan in werking.

4.2 Stappenplan

Bij signalering van pesten wordt de confronterende methode toegepast. De leerkracht probeert zich te krijgen op de oorzaak, de omvang van het pestgedrag en de mogelijke gevolgen voor het slachtoffer. De aanpak gebeurt gelijktijdig op vijf vlakken, de zogenaamde vijf sporen aanpak.

- I Het kind dat gepest wordt krijgt hulp en bescherming;
- II Het kind dat pest krijgt begeleiding;
- III De zwijgende middengroep wordt gemobiliseerd;
- IV De ouders worden betrokken;
- V De leerkracht heeft kennis van en inzicht in pestgedrag.

Stappen bij I

- Laat het kind vertellen wat er gebeurd is en neem het kind serieus;
- Laat merken dat je het kind begrijpt;
- Vraag het kind of het zelf geprobeerd heeft het probleem op te lossen met "Stop, houd op";
- Is dit niet gebeurd, geef dan de opdracht naar de boosdoener terug te gaan om die stap alsnog uit te voeren (wees concreet, zorg dat het kind bedenkt wat het moet gaan zeggen en loop eventueel mee);
- Als het kind deze stap al heeft gezet, prijs het dan. Als het eigen initiatief geen resultaat heeft gehad, is de steun van de leerkracht nodig om het probleem aan te pakken;
- Roep beide partijen bij elkaar;
- Probeer samen een oplossing te vinden en maak hier concrete afspraken over, gericht op het verbeteren van het gedrag;
- Bij herhaling van de conflicten tussen dezelfde leerlingen volgen (bekende) sancties.

Stappen bij II

- Laat het kind vertellen wat er gebeurd is en neem het kind serieus;
- Laat het kind merken dat je pestgedrag afkeurt en probeer de oorzaak te achterhalen;
- Probeer in gesprek met beide partijen een oplossing te vinden en maak hier concrete afspraken over;
- Bij herhaling houdt de leerkracht een bestraffend gesprek. Bij de derde melding volgen er (bekende) sancties.

Stappen bij III

Pesten is een groepsprobleem dat kan blijven bestaan bij de gratie van de zwijgende meerderheid. De school moet in alles het signaal afgeven dat pesten niet getolereerd wordt. Het is grensoverschrijdend gedrag waar iedereen zich tegen moet verzetten. Hiermee wordt een klimaat gecreëerd waarbinnen leerlingen het voor elkaar opnemen in plaats van de pesters hun gang te laten gaan. Met name in de hogere groepen kunne kinderen op hun gezamenlijke verantwoordelijkheid gewezen worden.

Stappen bij IV

Bij aanhoudend en ernstig pestgedrag worden de ouders van beide partijen worden eerst mondeling, daarna schriftelijk op de hoogte gebracht, om samen tot een oplossing te komen. Zij worden geïnformeerd over de voortgang. Ouders hebben zelf ook de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten.

Stappen bij V

De leerkracht vult het Analyseformulier Pestgedrag in met vermelding van de toedracht en maakt (voortgangs)verslagen van de incidenten, de gesprekken, de afspraken en de voortgang. Collega's en directie worden op de hoogte gebracht. Pesten is een schoolbreed probleem. Bespreking in het team is daarom van belang. Het onderwerp 'pesten' wordt beleidsmatig aangepakt en regelmatig aan de orde gesteld. Leerkrachten hebben de mogelijkheid pestende kinderen of leerlingen die vaak gepest worden in te brengen in het zorgteam. Dan kan in een groter verband gekeken worden welke maatregelen mogelijk zijn.

4.3 Sancties

De straf is opgebouwd in vijf fasen, afhankelijk hoelang het pestende kind door blijft gaan met het pestgedrag en geen verbetering in gedrag zichtbaar is.

Fase 1

Time-out, 1 of meerdere pauzes binnen blijven, nablijven, een schriftelijke opdracht over de toedracht en de rol van het kind in het pestprobleem, o.i.d.

Met een gesprek probeert de leerkracht het kind duidelijk te maken wat pesten betekent voor het gepeste kind.

Gemaakte afspraken over gedragsveranderingen komen iedere week in een kort gesprek aan de orde.

Fase 2

De ouders van beide partijen worden ingelicht. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. Een neutrale persoon is bij dit gesprek aanwezig, bijvoorbeeld de zorgcoördinator.

Fase 3

Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Onderwijsbegeleidingsdienst, de schoolarts of schoolmaatschappelijk werk. De zorgcoördinator coördineert de externe contacten.

Fase 4

Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere locatie behoort tot de mogelijkheden. De leerling kan een training in sociale vaardigheden volgen.

Fase 5

In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden. Initiatief hiertoe ligt bij de directie.

Van alle fasen dient een goede schriftelijke verslaglegging bijgehouden te worden.

4.4 Borging

Het pestbeleid staat structureel een keer per jaar op de agenda van de teamvergadering.

Tien gedragsregels in de groep

1. Wees vriendelijk tegen elkaar.
2. Laat anderen meespelen, zodat niemand zich buitengesloten hoeft te voelen.
3. Als je iets dwars zit, praat hierover met degene om wie het gaat. Zo kan hij/zij zijn/haar eigen verhaal vertellen.
4. We accepteren iedereen zoals hij/zij eruit ziet. Het is leuk dat we verschillend zijn.
5. Als iemand een foutje maakt, geeft dat niet. We maken allemaal fouten. Help elkaar liever.
6. Respecteer andermans eigendommen.
7. Bij een ruzie probeer je er eerst samen uit te komen. Als dat niet lukt, vraag je hulp bij de leerkracht.
8. Laat iedereen in zijn waarde.
9. Help mee de sfeer opschool zo te krijgen dat iedereen zich veilig voelt.
10. Als je ziet dat een kind gepest wordt, dan vertel je dat aan de leerkracht. Dat is *geen* klikken.

Voorbeeld anti-pest poster

PESTEN MAG NIET!!!

Pesten is andere kinderen lastig vallen door te slaan, te schoppen, dwars te zitten of uit te schelden. Anderen uitlachen, bespotten en buitensluiten, is ook pesten. Het materiaal van andere kinderen met opzet beschadigen of dingen afpakken, is ook pesten. Op onze school doen wij dit niet.

WORD JE ZELF GEPEST?

Vecht nooit terug, en scheld nooit terug. Probeer zelf een oplossing te vinden voor het probleem. Voer de stappen uit die je geleerd hebt: "Stop, houd op". Helpt dat niet, ga dan zo snel mogelijk naar je juffrouw of meester, en vertel eerlijk wat er is gebeurd.

ZIE JE IEMAND PESTEN?

Doe vooral niet mee. Mee pesten is even erg als zelf pesten. Laat duidelijk zien, dat je het er niet mee eens bent dat er wordt gepest. Laat de gepeste leerling niet alleen, maar laat hem met jou meespelen. Als de pestkop niet stopt met pesten, ga dan naar je juffrouw of meester.

BEN JE ZELF DE PESTKOP?

Dan ben je fout! STOP onmiddellijk met pesten en maak het weer goed met degene die je hebt gepest. Geen mooie praatjes, maar het ECHT goed menen, zodat het pesten stopt.

Analyseformulier 'pestgedrag'

LEERLINGGROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING (de pester):	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N): (gepeste, meeloper(s))	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE PESTSITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN (gesprek pester + gepeste, informeren ouders, etc.):	
GEMAAKTE AFSPRAKEN:	

Adviezen aan ouders

van gepeste kinderen

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als het pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- Door positieve stimulering en complimenten kan het zelfrespect van uw kind vergroot worden of weer terug komen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport of andere activiteit.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

van pestende kinderen

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans te gaan pesten.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport of andere activiteit.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

van andere kinderen

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.